№ 33 Ausgabe B.

ГОМАН

Цэна с перэсылкай і дастаукай да хаты: на 1 год—4 м. 80 фэн., на ½ году—2 м. 40 ф., на 3 месяцы—1 м. 20 ф., на 1 мес.—40 фэн.

Беларуская Віленская часопісь
выходзіць два разы у тыдзень: у аўторкі і пятніцы.

Адрэс рэдакцыі: Вільня, Віленская 33.
Адрэс адміністрацыі і экспэдыцыі: М. Стэфанская 23.

Цэна абвестак: на 4-ай старане за радок дробнымі літэрамі—25 фэніг.; дробные абвесткі—па 5 фэн за слова. Абвесткі аб сьмерці—60 фэн. за лінейку дробн. друкам

№ 33 (229). Год III. Вільня, 23 красавіка 1918 г. Цэна 5 фэн. (3 кап.)

22 красавіка.

Заходні тэатр:

На полях бітв—мейсцовые аперацыі пяхоты. Пры Бэтюну ворагі памыкаліся перайсьці цераз канал Лябассэ, але былі адбіты агнём. На поўначы ад Альбэр мы ўзялі ў палон 88 англічан, у тым 2 афіцэраў, і здабылі 22 мінамёты і некалькі кулемётаў. Артылерыйская бітва трывала толькі на некаторых адрэзках. Пры Альткірх мы ў разведцы ўзялі палонных.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). У амэрыканскай арміі узрастае чысло прыпадкаў самахвотнага калецтва. З забраных амэрыканскіх дакумэнтаў відаць, што ў адным батальёне за 3 дні было 6 гэткіх прыпадкаў „неуважлівасьці“ пры чыстцы аружжа.

РОТТЭРДАМ (В.Т.Б.). У англіцкім генэральным штабе с прычыны апошніх неудач зроблены вялікіе перамены. Генэралы Вігэм і Морі вызваны з Англіі і атрымаюць новые назначэньні на фронці.

ПАРЫЖ. Немцы робяць перэгрупіроўку сваіх дывізій. Яны сцягіваюць цяпер цяжкую артылерыю і робяць запас амуніціі.

Абстрэл Парыжа трывае далей Адна бомба прабіла стрэху і два этажы ў фабрыцы, дзе рабілі бронзовые фігуры.

ПАРЫЖ. Чысло ахвяр дальнабойнай гарматы даходзіць 354 асоб, у тым ліку 118 забітых. У 1871 г. ў часі 22-дзённага абстрэлуналічэно 474 ахвяры, у тым ліку 105 забітых.

ПАРЫЖ. С прычыны невялікіх запасаў мяса кожын месяц адзін тыдзен будзе зусім без мяса. 5 дзён у месяц пазволена ужываць каніну.

ЛЮГАНО. Італьянскіе газэты ў вадзін голас кажуць, што бітва у Фляндрыі прынясе развязку міравой вайны. Мэта немцаў—зніштажэньне англіцкай арміі. Пытаньне толькі чы англіцкіе войскі і вялізарная падмога з Амэрыкі пасьпеюць у свой час. Барацьба йдзе не на жыцьцё, а на сьмерць. Ваенная рада ў Вэрсалі складаецца цяпер с францускага прэстаўніка генэрала Бэлен—маршалка і членаў: англіцкага генэрала Шэквіль Вэст, італьянскага—Робіляс і амэрыканскага—Бліс.

ЛОНДОН (Рэўтэр). Паліція забрала ўчора ўсё аружжэ і амуніцію ў складах аружжа ў Дубліне. Гэтаж зроблено і ў іншых месцох Ірляндзіі.

ЛОНДОН (Рэўтэр). Большая часьць утрачэнага абшару уступлена дабравольна с прычыны стратэгічнага адступленьня, а нездабыта немцамі.

ЛОНДОН (Рэўтэр). У Бэльфасьці ірлянзкі нацыяналіст Дэвлін перад тысячамі людзей заявіў, што трэба ўсемі способамі бароцца проці правядзеньня ў жыцьцё закона аб ваеннай службе.

ПАРЫЖ (Рэўтэр). Італьянскіе міністры Орляндо і Б'янкі прыехалі сюды з Рыму.

НЬЮ-ІОРК (Рэўтэр). Ад 15 мая ладзяцца пачтовые зносіны праз паветрэ між Н'ю-Іоркам і Вашынгтонам.

ЛЮГАНО. На заседаньні італьянскага парлямэнту міністэр-прэзыдэнт Орляндо заявіў, што пісьмо аўстрыяцкага імператара—гэта адна с паміж спроб вызваць нязгодлівасць у цэнтральных дзержаў і выкарыстаць замешаньне між імі с прычыны чутак аб спадзеваным міры.

ВАШЫНГТОН. Генэрал Краўдэн у сваім рапарці прэдлагае мобілізоваць усіх мужчын ад 17 да 50 гадоў.

КІЕЎ. Міністэрства украінскай народнай рэспублікі асыгнавало 50 мільёнаў на дэмобілізацію Чорнаморскага флоту.

ШТОКГОЛЬМ. У Фінляндзіі чырвоная гвардзія забіла свайго ваеннага міністра Гаапаляйнэна, караючы гэтак за цяжкіе страты ў яе пад ягокамандай. Забіты працаваў перад вайной, як работнік у тартаку.

КОНСТАНТЫНОПОЛЬ. (Аг. Мілі). У ваколіцах Эрывані армянскіе банды вырэзалі 5.000 мусульман. Другіе здалелі адкупіцца ад сьмерці толькі за вялікіе гропы. у самай Ерывані забіты 100 і ранены 50 мусульман, крамы мусульманскіе зрабаваны і мэчет зруйнованы Шкоды лічаць на 100 мільёнаў рублёў.

КІЕЎ. Радавы двор Тургенева ў Тульскай губэрні знішчэн селянамі. Зніштожаны: бібліотэка, гісторычные дакумэнты і неапублікаваная карэспандэнція гэтага пісьменніка.

ВАРШАВА. Польская дзержаўная рада, сазыў каторай быў назначэн на 3 мая, адкрываецца 6.

Вільня, 23 красавіка 1918.

Наша будучына цяперака залежыць ад двох варункаў: ад нашых уласных сіл і ад ходу палітычных здарэньняў у Эўропе.

Ясна, што першы варунак залежыць ад нас самых, — ад таго, чы наш народ у гэты незвычайна важны гістарычны момэнт выкажэ здольнасць узяць у свае рукі ўсю ўласць на свaей зямлі. У гэтым кірунку у межах новай нямецкай окупаціі, дзе палітычнае палажэньне дало беларусам магчымасць організавацца, зроблено ўжо многа: там мы бачым зачатак першай беларускай гасударственай уласьці, — і то ўласьці бязспорна законнай і *прызнанай усім насяленьнем Беларусі*, ня гледзячы на тое, што некаторые групы, ня вызваліўшыеся яшчэ ад большэвіцкіх настраеньняў, не згаджаюцца з апавешчэнай гэтай уласьцю незалежнасьцю Беларусі. І будаваньне беларускай дзержаўнасьці тамака ўжо йдзе, работа пад кіраўніцтвам Рады Беларускай Народнай Рэспублікі і Народнага Сэкрэтарыату развіваецца, як сьлед, зьбіраючы лепшые і нацыянальна сьвядомые сілы нашага народу. Гэтага ня могуць не пацьвярдзіць нават нашы найгоршые ворагі: гэта робіцца адкрыта, публічна, гэта відаць кожнаму.

Затое многа сумлеваньня і недаверчывасьці спатыкаемо мы нават і у некаторых нашых беларусаў с прычыны другога варунку правядзеньня ў жыцьцё нашага палітычнага ідэалу. І гэта ня дзіва: бо аб тым, як уложацца палітычные адносіны ў усходняй Эўропе, мы зусім ня можэм яшче судзіць. Ведаем толькі адно: цэнтральные дзержавы тады згодзяцця прызнаць нашу незалежнасць, калі гэта будзе згодліво з іх уласнымі інтэрэсамі. Але з гэтага яшчэ зусім не вынікае, што нам цяперака трэба злажыць рукі ды спакойна ждаць, што аб нас і нашым краю пастановяць у Бэрліне, Наадварот: цяпер-то мы і павінны напружыць усе свае творчые сілы, павінны найбольш ярка выявіць сваю здольнасць да самабытнага жыцьця, бо і ў Берліне, і ўсюды з беларусамі будуць лічыцца толькі тады, як мы будзем становіць *відочную рэальную сілу*.

Мы ўжо мелі добрую навуку ад расейскіх большэвікоў. Калі Украіна аб'явіла сябе незалежнай рэспублікай, большэвіцкі ўрад быў прымушэн прызнаць яе, бо Украіна мела рэальную сілу дзеля зашчыты свaей дзержаўнасьці—нацыянальную армію, якая цяпер с падмогай Нямеччыны і Аўстрыі ачышчае сваю зямлю ад большэвіцкіх банд. Бэларусы пачалі організаваць свае нацыянальнае войска лішне позна: гэту організацію прыпыніла дэмобілізація; і вось мы на свaей скуры спазналі, як выглядае самаазначэньне беларускага народу, калі яго нельга падтрымаць штыкамі...

Пры цяперашнім палітычным палажэньні беларусы пакуль-што не маюць магчымасьці стварыць мілітарнай сілы. Затое мы павінны рабіць тое, што можна: організаваць сваю гасударственную машыну, злучаць на гэтым грунці ўсе жывые, чынные элемэнты і асабліві націск рабіць на культурна-нацыянальную работу.

Мы лічым свaей павіннасьцю асобна затрымацца над справай культурна-нацыянальнай работы—не затым, каб тлумачыць вагу яе наагул, бо гэта кожнаму ясна, але затым, каб паказаць значэньне яе з палітычнага пагляду. Дагэтуль усе гасударственые установы ў Беларусі, ўсе урады, школы і т. п. мелі чыста расейскі характэр: усюды панавала маскоўшчына,—а гэта прыдавало і ўсяму краю маскоўскі характэр. І няволя Беларусі выяўлялася ня толькі ў падчыненьні маскоўскім царом, ня толькі у прыналежнасьці да расейскай дзержавы, але і ў тым, што маскоўшчына лішне глыбока ўелася ва ўсё нашае жыцьце. „Устаўная Грамата“ Рады Беларускай Народнай Рэспублікі з 25 марца с. г. кажэ, што апавешчэньнем незалежнасьці Беларусі „скідаецца *апошняе ярмо дзержаўнай залежнасьці*“. Але, папраўдзі, ярмо гэтае—не апошняе: яшчэ і дагэтуль мы бачымо насьледкі *культурнай залежнасьці* ад маскалёў, тэй залежнасьці, якая выгнала зусюль нашу родную мову, спыніла развіцьце нашае нацыянальнае культуры і прымусіла нас карміцца тым, што тварылі маскалі, а часьцю палякі. Болей таго: ўсе нашы творчые сілы ішлі на службу чужынцам і памагалі ім у іх культурнай працы, якая на нашай зямлі кіравалася да поўнага зніштажэньня беларускага народу. І вось, калі мы гаворым аб поўным вызваленьні нашае бацькаўшчыны ад чужацкага панаваньня, калі наша ладжэная дзержаўнасць мае быць папраўдзі *беларускай*, дык яна павінна быць збудована на беларускім нацыянальным фундамэнці, і першым камнем гэтага фундамэнту павінна быць *беларуская культурна-нацыянальная работа*.

Важная справа.

Наступіў момэнт, калі грамадзянство павінно ўзяцца за справу, якая для нашага краю мае незвычайна вялікую вагу. Гэта — справа павароту да родных мейсц усіх тых, каго адступаўшае перад немцамі расейскае войска паўтрэця году таму назад выгнала з нашага краю ў Расею.

Да родных мейсц... Мы не кажэм нават «да родных хат», бо ад тых хат перважна і сьледу не асталося. Часць іх спалена ў часі ваенных опэрацій, а чаго не чапіла вайна, тое зьнішчыў час, або рука благога суседа. І калі настаў момэнт павароту нашых уцекачоў, дык перш за ўсё узьнімаецца пытаньне: што знойдуць яны дома, як здалеюць тут устроіцца на старых пажарышчах?

Ясна, што паварот уцекачоў і адбудова іх спаленых хат павінна адбыцца на кошт тых, хто гвалтам адарвау іх ад родных загонаў. І мы думаем, што на Расею павінен быць зроблен націск, каб яна споўніла свае старые абецанкі аб поўным забаспечэньні уцекачоў ня толькі на час вайны, але і пасьля яе.

Але гэтага мала. Весна ўжо прыйшла, пачынаюцца работы ў полі. Хто не пападзе у свой час на сваю гаспадарку, для таго сёлетні гаспадарскі год прапаў. Значыць, тая масса ўцекачоў, якая цяпер знаходзіцца ў Расеі, або ў усходняй Беларусі, астанецца незабаспеченай матэрыяльна ажно да другой вясны. І пад той час, як нашы хлебаробы павінны будуць сёлета прызапасіць хлеба на чуць не удвая вялікшую дружыну, рук да працы будзе лішне мала.

Справа гэтая — такая важная, што — мы думаем — і окупацыйные ўласьці павінны зьвярнуць на яе увагу і сур'ёзна заняцца ею, бо грамадзянство ў межах старой окупацыі пазбаўлено магчымасьці зрабіць, што трэба. Само сабой разумеецца, што організацыя павароту уцекачоў павінна быць праведзена пры найбольш чынным учасьці грамадзкіх сіл, але без гасударственай падмогі, без шырокіх компэтэнцій і вялікіх крэдытаў тут нічога зрабіць нельга.

Мы думаем, што дзеля павароту уцекачоў павінна быць утворэна асобная установа, каторая мела-бы патрэбную компэтэнцію і каторая звязалася бы з беларускімі камітэтамі і організаціямі уцекачоў як у межах старой окупацыі, так і ў новай і ў Расеі. Работы ей будзе страшэньне многа, а справа гэта — скажэм яшчэ раз — вымагае вельмі шыбкай развязкі, каб наш край не быў прымушэн узяць на сябе ціжар пракармленьня вялізарнай массы бяздомнага народу.

Г. Б.

„Dzien. Wileński"— „Минская Мысль".

Мы ніколі не спадзеваліся прыхільнасьці да нас «Dzien. Wil.», бо ўселякая прыхільнасць вынікае з добрай ахвоты зразумець нейкую справу, або нечые становішчэ, —а газэта групы віленскіх палякоў гэтага ніколі не выяўляла. *Калі-б тутэйшые палякі папраўдзі мелі высокую культуру*, дык яны бы выявілі яе, занімаючы прыхільнае становішчэ ў адносінах да народаў, каторые будзяцца цяпер да самабытнага жыцьця і с каторымі яны разам жылі гэтак доўга. О, тады даволі скора былі-бы забыты старые жальбы і скаргі, і не адну спорку можна было-бы палюбоўна развязаць. Але польскае становішчэ ў адносінах да беларусаў, літвіноў, украінцаў і запраўды шалёнае жаданьне за ўселякую цану зьнішчыць ідэю незалежнага быту гэтых цяжка пакрыўджэных доляй народаў і правядзеньне гэтай ідэі ў жыцьцё ярка паказваюць якога сорту гэная слаўленая ў Беларусі, Літве, Падляшы і Валыні польская „культура". Ня трэба дадаваць, што пры гэтым польскае імя шмат губляе з аўрэолі, якой яго прыздобілі мукі і прасьледаваньні.

Адзначываем тут новы зусім не грамадзкі, нелояльны, брыдкі факт накіданьня газэтай «Dz. Wil.» тутэйшаму польскаму грамадзянству *становішча менскіх маскалёў* у справе апавешчэньня ў Менску Беларускім незалежнасьці Беларусі. Гэта—нячутая рэч нават у гісторыі польскай прэссы ў Беларусі, вельмі выпрактыкаванай у барацьбе „per fas et nefas" з уселякімі „сэпаратызмамі" на „акраінах". Ядыны ключ дзеля зразуменьня гэткай польскай тактыкі становіць гэная безмяжовая ненавісць палякоў да ўсіх, хто мае сьмеласць дабівацца для сябе ў гэты момэнт незалежнасці. Каб дайсьці свайго, каб недапусьціць да спаўненьня нашых ідэалаў, палякі лічаць добрым усе спробы барацьбы, абы толькі яны былі карысны.

„*І сталіся прыяцелямі у гэты дзень Гэрод і Пілат, бо раней былі сабе ворагамі*". „Dziennik Wileński",—той самы, каторы нераз абвешчаў, што з Усходу толькі атрута ўліваецца ў польскую душу, што Вялікарусь—гэта адвечны і найвялікшы вораг Польшчы і т. д.,—ён сягнуў цяпер па аргумэнты з вялікарускага арсэналу ў Менску, па аружжэ, каб чым хутчэй паваліць на зямлю паўстаючую да жыцьця Беларусь. Сягоньня менскіе маскалі пэўне ажно рукі паціраюць з радасьці, што знайшлі ў патрэбны момэнт гэткага саюзьніка, каторы можэ падтрымаць нямоцнае ўжо становішчэ іх. І пісакі тыпу Саланевічаў, Кавалюкоў і інш., толькі з радыкальнымі наклейкамі, могуць цяпер з шчырага сэрца крыкнуць: „Да здравствуетъ польская Вільна!" Запраўды, яны і п. Обст—гэта цяпер, „невеличка, но чесна кумпанія..."

Цяжка верыць, ды гэта—факт! Забыты вешаньне большэвікамі на дрэвах рук і ног забіваных імі польскіх паноў, гвалтаваньне жанок, зьдзек над старымі і дзяцьмі... Забыто і як-бытцым даровано ўсё. Выступленьне менскіх маскалёў проці беларусаў—гэта ў вачах пісакаў з „Dz. Wil." раўназначно адкупленьню, пакуце. Аб чэлавеку, каторы ні за якую цану ня хочэ чуць аб незалежнасьці Беларусі, палякі яшчэ не сумлеваюцца: ён яшчэ не пагіб, з яго можэ быць нейкая карысць.

„Dziennik Wileński" — прэдстаўнік заходняй культуры, крыніцы каторай да Рыму, газэта каталіцкая і ўмяркована-консэрватыўная, а побач з ім — „Минская Мысль"! Што-ж прэдстаўляе гэтая апошняя? „Минская Мысль"—гэта орган і найбольш ўсходні, бо з духа усходніх тыранаў, і тыпова вялікарускі і бізанційскі да шпіку касьцей—адным словам, поўная праціўнасць польскаму духу і культуры. Німа слоў: пекна дабраная пара! І рэзультаты гэткага злучэньня павінны быць несамавітые...

Падобны факт з гэткай тактыкі „Dzien. Wil." можэм прыпомніць с канца леташняга году, калі орган групы віленскіх палякоў надрукаваў неяк стацьцю пад загалоўкам „Erzberger", даволі хвалебная для гэнага дзеяча цэнтру, а вельмі скора пасьля таго перадрукаваў з рэзка варожай да цэнтру «Deutsche Tageszeitung» вельмі ядавітую стацьцю *проці* так недаўна хвалёнага дэпутата. Чаму гэта? З якой прычыны гэтак скора міласць у гнеў зьмянілася? Бо Erzberger выступіў на зашчыту незалежнасьці Літвы, і гэтага для каталіцкага „Dzien. Wil." было даволі. Дык і цяперашняе куманство „Dz. Wil." з менскімі маскалямі—гэта не абасоблены факт, а далейшае прадоўжэньне польскай палітыкі ў Беларусі. Там, у менскіх маскалёў і большэвікоў, можна будзе знайсьці багата „аргумэнтаў" дзеля барацьбы і з беларусамі, і з літвінамі, і з украінцамі... А польскі арсэнал з гэтага пагляду ўжо блізка вычэрпаўся...

Вось, дзе трэба шукаць баламуцтва, брахні, шарлатанства...

Прыходзіць на думку песьня бабы-жабрачкі с-пад касьцёла:

.. Król Herod z Piłatem, kat
z okrutnym katem...

М. Л.

Беларусь

на этнографічнай карце праф. Schäfer'a.

Нідаўна выйшла ў Бэрліне ў шостым выданьні этнографічная карта Эўропы праф. Dietrich'a Schäfer'a.

Вітаючы выхад у сьвет гэтай вельмі патрэбнай цяпер працы, каторая шмат каму у Заходняй Эўропе дасць магчымасць зрабіць неспадзеваные адкрыцьці, мы лічым канечне патрэбным адзначыць абмылкі праф. Schäfer'a зробленые ім пры правядзеньні этнографічных граніц беларускага народу.

Восьжэ выпушчэная ім карта асабліва прыхільна да украінцаў, паказваючы іх аселасць ажно пад Беластокам, праводзячы граніцу ажно да Нарэва і прырэзываючы ім Белавескую пушчу. Ведама, што адпаведна да гэтай шчодрасьці праф. S. для украінцаў вельмі звужаюцца палудзенные межы Беларусі. З усходняй беларускай граніцай — яшчэ горш: усходнюю Магілёўшчыну і часць Вітэбшчыны з Веліжам аддае ён вялікарусам, хоць нават безстаронніе расейцы прызнаюць, што на памянёных землях разам с часьцю Смаленшчыны пануе беларуская мова. Гэтак і Вялікарусі праф. S. дае цэнны дар с чыста беларускіх абшараў. На заходнюю граніцу Беларусі на карце праф. S. мы, наагул, маглібы прыстаць, але цьвёрда пратэстуем проці далучэньня беларускай Ашмяны да этнографічнай Літвы. Нават самі літвіны — прынамсі больш пасьледавацельные — не сягаюць па Ашмяну (гл. „Letuvos Žemlapis su etnografios siena", выд. „Letuvos Ukininko"). Гэтак сама не чутно нешта цяпер літоўскіх пратэстаў, хоцьбы акадэміцкіх, с прычыны праведзенай граніцы з Расеей гэтак блізка на ўсход ад Вільні...

Трэба, аднак, адзначыць, што Вільню з ваколіцамі, а такжэ Гродню і Беласток праф. S. пакідае беларусам.

Этнографічные карты наагул цяпер вельмі патрэбны для ўсіх. Задача тварцоў гэткіх карт — нялёг-

Максім Гарэцкі.

АНТОН

(Абразы жыцьця).

(Гл. «Гоман» № 32).

Столік газэтных рук.

АДЗІН. Плоціць кажды за сябе...

ДРУГІ. (звоніць булдавешкай кійка па брыжу століка; крычыць) Чэ-а-эк!! (к таварышу ціха) У мяне медзь... Пакладзі і за мяне беленькіх... аддам на вуліцы...

Столік зьвёзданосцаў:

1. — І на службу не явіўся; ноч да віднага рэзаўся.

2. — Банк загроб, усіх абчысьціў... І ўсе спусьціў і далажыў свайго...

3. — А жонка атрахнула пыл ад мінятурных ножак, дала забулдызі волю і... і с князем круціцца, ха-ха-ха!

4. — Я баюся за яго... Кажуць казённых грабануў... Каб не пайшоў да прадзедаў, да мінскіх мужыкоў... Ен з мужыкоў; радня ўжо не паддзержыць; клянсік падніммі і трэсь! Са духі упакой...

5. — А чорт з ім...

Столік романтыкаў.

1. — Слухай, варта жыць? Я—адзінок! Ніводнай здаровай душы.. Балота, драгва, гады, німа людзей.

2. — Ты саўсім не ведаіш жыцьця. Ты ідэаліст, ты, чорт цябе ведаіць, што ты за чэлавек, спазьніўся ты радзіцца.

1. — Даволі зьведаў, ну а калі гэты Цялёпіч і Шылоўскі, ды й Дзюбко, калі яны... гэткіе жулікі... гэткая дрэнь лепшай маркі... І Вайткунская... вужака, падкалодная... не падарую!

2. — Ты сам троху вінават: трэба ж асьцярожна...

(Музыкі цягнуць сэрэнаду Шуберта; нейкая прыгажуньня з журналам «Музыка» у руках наставіла вуха, віоланчэліст загледзіўся туды і сфалчоваў, яна сказіла ссохлые губы).

Столік тоўстіх.

1. — А накархаць мне на народ. Быдла страшыць, а пакажы бізун — быдлам і астанецца. Вы чыталі «Хам ідзець?» Геніальна напісано, хаця я і не ва ўсім згаджаюся с панам аўтарам.

2. — Пане дарагі! Тымчасам калі нашаму сьвятому пасяданьню ў краю і быдла пачане калякі падстаўляць, дык аднэю паньскаю пагардай быдла не сьціхамірыш. Бізун патрэбен, бізун, і як найхутчэй, пане дарагі.

3. — Э, пыні, калі праўду, пыні, казаць, дык уся, пыні, бутафорыя з гэтым дурным адраджэньнем нашага «быдла», пыні гэта, пыні, глупства, пакуль німа, кажу, пыні, вялікай эканаміцкай спрэчкі ў нас, пыні, з гэтым быдлам... Эканаміцкая вайна, от, пыні, чаго можна баяцца, пыні...

4. — Так, так, шаноўны пане, выйдзе на тое, калі мы самі будзім спаць ды й правіцельства ня будзе нам спагадаць, выйдзе на тое, шаноўны пане, зьесьць быдла нас і само не разжыруіцца...

3. — І само, пыні, з голаду здохніць, пыні... Нічога ня будзе... І культура згіне.

Столік у кутку.

ПОЛЬСКІ ПУБЛІЦЫСТА. Слухайце, пане... Вы не так зразумелі маю апошнюю стацьцю у «Кур'еры Народным...» Мне цяпер ясна, што вы ні ўцямілі маей думкі... Ня тое—мне, як віжу, не удалося сказаць тое, што хацеў... Вот што... Я, разумеіцца, не магу вымагаць ад вас, як ад песьняра-рамантыка і песьняра—у многам лірыка, не магу вымагаць, каб вы у сваіх творах давалі новага чэлавека, чэлавека будучыны, чэлавека, каторы наўчыў ба ваша грамадзянства, што рабіць? Праклятае пытаньне, што рабіць? І апрача таго..

МАСКОУСКІ ДЭМАКРАТ. Увага, увага, увага! От што: можна гаварыць, можна пісаць на тэмы, што—рабіць, па якой дарозі ісьці можна цэлые томы спісаць, але пакуль гэта будзе толькі рыторыка, пакуль гэта будуць толькі словы і словы без жы-

кая. І ў карце праф. S., апрача добрых старон, ёсць і благіе, каторых трэбало-б пазбыцца. Будзем спадзевацца, што ў новым выданьні сваей карты праф. S. пакажэ Беларусь у яе праўдзівых этнографічных межах.

З.

У Вільні і ваколіцах.

× **„Злосьлівые плёткі“** Пад гэткім загалоўкам „Wilnaer Ztg.“ піша:

„У апошнім часі пачалі хадзіць чуткі, быццым нямецкі ўрад маніцца завясьці ваенную павіннасць для жыхароў занятых зямель. С прычыны таго, што німа такой дурной чуткі, якая не знайшла веры ў даверчывых людзей,—трэба асабліва адзначыць, што ўсе урады, якіе маглі-бы мець адносіны да гэткага кроку, гэтай справай зусім не займаліся і што шырэньне гэткіх чутак — нічога іншага, як самые злосьлівые плёткі“.

× **Беларуская выстаўка ў Вільні.** Сёлета ў палавіне маю мае быць у Вільні выстаўка старых беларускіх культурных памятнікаў Вільні і Менску пад загадам „Zeitung der 10 armee“ пры учасьці беларускіх вучоных і спэцыялістаў. На ёй будуць выстаўлены цікаўные зборы этнографічна-гісторычные, між іншым адзіны у сьвеце збор рукапісных, дрэварытных і штыховых антымінсаў №№ 180. Чуваць, што ужо с Слуцка і іншых бакоў едуць экспонаты на выстаўку.

× **Танны абутак.** Майстэрні Віленскіх дамоў працы выпусьцілі танны абутак: чэравікі з дрэўлянай падошвай і палатняным або іншым верхам. Склад іх знаходзіцца ў быўшым памяшчэньні фірмы Зінгэра, побач з выстаўкай дамоў працы.

× **Падзяка.** Нас просяць надрукаваць:

Т-во апекі над дзяцьмі «Золак» засылае сэрдэчну падзяку N. N. за 100 марак, атрыманые з Гродзенскай губэрні.

Сэкрэтар *С. с Кісялёў Корфф.*

× **Тэмпэратура.** Найвышэйшая і найніжэйшая тэмпэратура за апошніе дні была (па Цэльсію):

	найвыш.	найніж.
18 — 19	+ 18,5°	+ 6,0°
19 — 20	+ 19,1°	+ 10,3°
20 — 21	+ 19,5°	+ 10,2°
21 — 22	+ 21,5°	+ 7,10°

З усяго Краю.

У ОРШЫ.

Орша жыве агульным з Расеей «соцыялістычным» жыцьцём. Па старому гэта ціхое паветовае места з адным краўцом, каторы абшываў некалі усю тутэйшую інтэлігэнцію, а цяпер нешчасьце! — сядзіць без работы, перабіваючыся пераліцоўкамі, чакаючы пакуль які — небудзь камісар не дасць для пераробкі на «модны» фрэнч салдацкую шынэлю. Па старому публіка ходзіць галіцца і стыгчыся у «гігіенічную парікмахэрскую», ў якой гаспадар у зашмальцаванай, с прадзертымі локцямі, марынарцы завіхаецца с парыжскім шыкам каля кліента і нізка кланяецца, дастаючы за работу поў рубля. Па даўнейшаму прыежджаюць селяне на рынак, дзе у вольные часіны паня Штэнбэрчыха і паня Фэйга, зыйшоўшыся — «на нэўтральнай зоні» на ходзішчах паміж сваіх крамаў, горача абгаварываюць пытаньні ўнутрэнай палітыкі ўсіх аршаўшых жыхараў і нават чыноўнікі «ісполкома совдена» *) такіе самые як даўней былі чыноўнікі паветовай паліцыі. Хоць гэты народ срогі наагул, «у Оршы яшчэ горшы». Можэ і ня горшы чымся даўней спраўнікі, але надта многа іх. Усё камісары, камісары, камісары... Тут і юстыціі, тут і паліцыі, і унутрэных спраў, і земляробства, і адукацыі. І ўсе страшна срогіе: арэшты да 3 месяцаў і шрафы да 3 тысячаў руб. сыплюцца ў іх як з рукава. І глаўнае, што захопленые «соцыялістычным» творствам «камісары» не жартуюць з арэштамі і штрафамі і садзяць і зьдзераюць без усякіх жартаў. Апошніе загады камісараў такіе: не прадаваць болш 2-х фунтаў аднэй асобе патакі і маляса — штраф 3000 р., абавязкова запісываць у купленую ў каміра за 78 кап. дамовую кнігу ўсіх кватарантаў «ня вылучаючы роду і веку» — штраф 3000 р.; аддаваць кватэры ў наймо толькі дастаўшы пазваленьне кватэрнай камісіі—штраф 3000 р. — адным словам, каму сьмешна, а аршанам горэ.

Праезды.

(«Беларускі шлях»).

З Менскага жыцьця.

У Менск прыехаў С. Мікалайчук, б. старшыня Кіеўскай Беларускай Рады, якую разагналі бальшэвіцкіе камандзіры Рэмнёў і Муравьёв. С. Мікалайчука на ст. Новазыбкаў аальшэвікі арыштавалі і толькі дзеля таго, што бальшэвікі самі адтуль уцяклі, яго не растрэлялі.

(„Беларускі Шлях“).

Пачтова-тэлеграфные чыноўнікі 6-га аддзелу перавозкі почты на жалежных дарогах, эвакуірованага у 1915 г. з начальнікам аддзелу Белеўскім у Арол, — перабіраюцда цяпер таксама туды. Выезджаюць у Арол і чыноўнікі ст. Менск пачтовых адзелаў абедзьвох ж. дарог, а так сама ст. Палачан, Крывічоў і інш., спадзяючыся папасьці ў Арле на почту, ці на якую іншую службу.

Арэндароў зямельных вучасткаў п. Ваньковіча паведамілі, што калі ў хуткім часе ні заплацяць зацягнуўшайся праз час вайны арэнды, то кантракты іх будуць скасаваны.

Цэны на кватэры пачынаюць спадаць чуць на палову; гэта і ня дзіва: з Менску шмат выезджае як быўшых тутэйшых чыноўнікаў, так і запісаўшыхся на работы у Нямеччыну; трымаюцца толькі і рукамі, і зубамі, аблізываючыся на ліквідацыю, расейскіе земгусары.

(„Бел. Шлях“).

Аб беларусах і беларускай мове.

У Менску на курсах беларусазнаўства прф. доктар Масоніус, чытаючы там гісторыю беларускае мовы даводзіць, што беларусы самы чысты корэнь між усходнімі славянамі, што палякі і маскоўцы аднаго паходжэньня і што маскоўская мова стала розніцца ад польскае пад уплывам мовы беларускае.

Усё гэта паважаны п. прафэсар абаснаваў як філёлёгічнымі довадамі, так і аўторытэтам вучоных.

Цікаўна, што і доля польскага і расейскага гасударства аднальковая. Калісь разваліласся Польшча, цяпер разваліваецца Расея.

Для нас беларусаў асабліва цікаўна тое, што нашы адвечные непрыяцелі палякі і маскоўцы — блізкіе сваякі між сабой.

Незалежная Курляндзія.

18 красавіка а 4 гадз. паабедзі ў Мітаве было адкрыто заседаньне краёвай рады Курляндзіі. Начальнік Упраўленьня аддаў у рукі маршалка рады адказ нямецкага імператара на рэзолюцію рады з 8 марца. У сваім адказе імператар паміж іншым пішэ:

«Мы прызнаем гэрцогства Курляндзію за вольную і незалежную дзяржаву і гатвоы ад імі Нямеччыны зрабіць с Курляндзіей умовы забаспечываючые цесную ваенную і экономічную зьвязь між абедзьвымі старонкамі. Нашаму канцлеру загадалі мы прыгатавацца да гэтых умоў».

Краёвая рада выбрала камісію с 7 асоб пад маршалкоўствам барона Радэна дзеля выпрацаваньня констытуціі.

РЫГА. Тут пачала выхадзіць другая нямецкая газэта «Die Baltische Ztg.» Праграма яе — дабівацца з'еднаньня ўсіх Балтыцкіх зямель і за згодліваe жыцьцё ўсіх тамтэйшых нацыо нальнасьцей.

*) Спаўняючага камітэту дэпутатаў бальшэвіцкіх рад.

ВЕСТКІ З РАСЕІ.

БЭРЛІН. Дыплёматычные зносіны з Расей вернены. Граф Мірбах, нямецкі пасол у Расеі, выехаў у Маскву. За райчага пасольства назначэн тайны райчы Рыцлер, каторы мае добрые зносіны з большэвікамі.

Расейскі пасол у Бэрліне, Еффэ, прыехаў ужо на мейсцо службы.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Фінляндзкіе урадовые войскі занялі Або і ўзялі ў палон быўшые тамака расейскіе войскі. Чырвоная гвардзія зрабіла там шкоды на многа мільёнаў; між іншым, яна знішчыла ў порці 13 судзен. Увесь палудзенны усход Фінляндзіі ачышчэн ад чырвонай гвардзіі.

Нямецкіе войскі злучыліся з войскам ген. Маннэргэйма.

ХАРБІН (В.Т.Б.). Большэвікі паслалі кітайскаму ўраду ультіматум, трэбуючы выдачы казацкага афіцэра Семёнова і абязброеньня яго войска. Кітайцы адмовіліся споўніць гэта.

Паводлуг пэўных вестак, большэвікі зьбіраюць свае войскі пад Владывастокам.

Украіна.

Беларуская газэта ў Кіеве.

„Беларускае Слова“ — беларуская газэта ў Кіеве — выдавецтва „Беларускай організацііі на Украіне“ пачала выхадзіць з 1-га красавіка.

У № 1 ёсць стацьця праф. Довнар-Запольскага, граматы і паста-

---

вога чэлавека, пакуль у вашай маладой літэратуры ня будзіць мастацкага тыпа новага чэлавека, датуль вы будзеце... будзеце... ну таптацца на аднэй мясьціні...

БЕЛАРУСКІ АУТАР. Добра... Але што гэта літэратура? Літэратура адбіваіць жыцьцё... Калі ў нас яшчэ німа такога тыпа, значыцца жыцьцё не ствар...

ПОЛЬСКІ ПУБЛІЦЫСТА. Слухайце, паночку! Вы хапілі агульные тэмы... Ці там літэратура-фатаграфія жыцьця, ці літэратура—ўсё, і мінулае, і цяперашняе, і будучае, і мажлівае, і немажлівае, і рэальна-жыцьцёвае, і жывушчае ў думках, і так далі, і так, далі, уся душа істоты... Гэта ня тое, а я хачу сказаць, што ваша літэратура дэмасу, народа, народа селянскага і народа, што прашнуўся да жыцьця, яна цяпер, асабліва цяпер, на першых сігах разьвіцьця, яна павінна мець троху-многа свае асобна-карыстные дамаганьня і законы... Ах, ня тое... Вот што, у вас цяпер літэратура... То жарты на жаданьне чытакі, то там тыпы жыцьця—слабенькіе, мізэрные, абросшые драбязою сваіх жыцьцёвых невялічкіх інтэрэсаў, жалкінькіх ідэальцаў, то плак і плак без канца аб гаротнай долі, аб нешчаснай долі, аб незадачах мінуўшчыны і цяжарах цяперашняга часу... Ды досыць ужо вам! Вы так самі на сябе нагоніце нуду і немач безнадзейнага абы-якога жыцьця—гультайства, і другіх псуіцё, блудзіце у трох соснах, наговорыце жалобных слоў аб тым... гэта... А вы дайце новага, жывога чэлавека, каторы па праўдзі б жыў і жыцьцём сваім пакаказаў, як трэба жыць, як глядзець у будучыну, ды й не глядзець, а браць яе са ўсіх бакоў рукамі... Стварыце гэткі тып новага чэлавека... хоць такога, якім бы ен па вашаму, толькі па вашаму павінен ба быць, каб прачытаўшы ваш твор, вісачэй галаву падняў ба чэлавек, каб у яго жывей кроў пабегла б па жылах, каб рукі самі хапаліся за працу, от што... Ато, ведаеце, с гэтымі енкамі, што ж...

БЕЛАРУТКІ АУТОР. Добра, добра...

МАСКОУСКІ ДЭМАКРАТ. Ды й на што вам так карціць у вашай літэратуры гэта жалобнае жыцьцё? Ну напісалі, паказалі другім людзём і сабе, што вам дрэнна і што у вас баліць, паплакалі троху ды й досыць. Шукайце новага чэлавека, які ён павінен быць? А прычыны вашай нядолі вы ўжо палічылі, зразумэлі, знаючы іх, шукайце раду, лекі. Эканаміцкае ярмо, гарэлка, цемната...

ПОЛЬСКІ ПУБЛІЦЫСТ (прагледаў газэту, нечым асабліва зацікавіўся). О, о, о... саўсім не спадзеванна знайшоў на нашу тэму... Вы чыталі вячэрные газэты? Гаварыце, гаварыце, я чую... толькі так праглядзіў... Цікавая тэлеграмма... Бог ведае што такое... Слухайце паны! (чытаіць) З Магілёўшчыны пішуць... „У глухім кутку, далёка ад города і ад жалежнай дарогі, у аднэй дзярэўні надовічы шчэ досыць малады селянін Антон Жабон, гукнуўшы дзяцей сваіх, хлопчыка і дзевачку, пад прыдарожны крыж, зарэзаў касою сына і страшна зраніў сябе. Дзевачка уцекла. Памёр у балніцы у вялікіх муках. Прычыны—незразумелы; адны шукаюць іх у нездаволеннасьці самагубцы сваім бацькам, лясьніком тутэйшых паноў, п'яніцаю і гулякам; другіе гавораць аб хваравітай набожнасьці пакойнага і яго цягаценьню да ўсяго таёмнага; доктар знайшоў у мазгу нябожчыка невялікіе заломы; дзед і прадзед Жабона—алкаголікі; Антон Ж. гарэлкі не ўжываў; жыў у беднаце, не ўсягды маючы хлеба. Удава жонка ад гора пачала загаварывацца, баяцца, што адурэіць. Самагубства сярод тутэйшых мужыкоў наагул дужа рэдкі...“

МАСКОУСКІ ДЭМАКРАТ. Гм... Што за псіхалогія магла быць у самагубцы? Аднача...

БЕЛАРУСКІ АУТОР. Вот вам і тыпы...

ПОЛЬСКІ ПУБЛІЦЫСТ. Так... А мяне тут цікавіць адно,—чаму шукаюць ці шукаіць там хто прычын у гэтым, як тут, хваравітай набожнасьці і цягаценьні да ўсяго таёмнага... Мнэ гэта не зразумела...

БЕЛАРУСКІ АУТАР. Вашмосьці гэта не зразумела? А...

МАСКОУСКІ ДЭМАКРАТ. Пашукаўшы добра прычын, яшчэ можна зразумець, хаця ўсё-ж-ткі для мужыка гэта незвычайна...

(Далей будзе).

новы Сэкратарыяту Беларускае Народнае Рэспублікі і г. п.
(«Бел. Шлях»).

З усяго сьвету.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). 21.IV. П. Адольф Еффэ падаў сяготньня ў міністэрстве заграгічных спраў свае заверэньні, што ён прэдстаўнік расейскай соцыялістычнай фэдэрацыйнай рэспублікі.

БЭРЛІН (В.Т.Б). 20.IV. Да сягоньняшняга дня падпіска на восьмую пазыку дала 14.550. мільёнаў марак. Гэта — вялізарная ўдача, — найвялікшая фінансовая ўдача за ўвесь час вайны. На першую пазыку падпіска дала 4.480 мільёнаў, на другую — 9.106 міл., на трэйцюю — 12.160 міл., на чацьвёртую — 10.768 міл., на пятую — 10,699 міл., на шостую — 13,122 міл., на сёмую 12.628 міл., на восьмую — 14.550 мільёнаў. Разам — 87.510 мільёнаў марак, або 70% усіх ваенных выдаткаў.

БЭРЛІН. Пры рэорганізацыі падатковай сыстэмы ёсць праект завясьці ў Нямеччыне манаполію на гарэлку.

ЛОНДОН. «Daily Mail» апавешчае аб аб'яўленьні ваеннага палажэньня ў Ірляндзіі.

ДУБЛІН. (Рэўтэр). Супольная конфэрэнцыя ірляндзкіх нацыяналістаў, сін-фэйнэраў, работнікаў і духавенства выпусьціла маніфэст проці ваеннай павіннасьці. С-паміж 30 біскупаў падпісаліся на ім 27. Пробашчы будуць браць ад сваіх парахвіян прысягу працівіцца ваеннай службе. Газэта „Iriche Times", прыхільная да Англіі, моліць урад здаволіцца ірляндзкімі дабравольцамі.

ТЭЛЕГРАМЫ.

Нямецкіе апавешчэньня:

19.IV. Заходні тэатр:

На полі вырв у Фляндрыі—невялікіе перадавые стычкі. Сільные штурмы проці Вітчэта адкінуты с самымі цяжкімі стратамі. Між Байель і Лябассэ—сільны агонь артылерыі. На паўночным заходзі ад Бэтюн'а наша пяхота здабыла некалькі гармат. Пры Фэстібер і Жіваншы бітва ішла с пераменнай удачай. Мы ўзялі больш за 600 палонных.

Пасьля сільнага агня апошніх дзён пачаліся ўчора густымі массамі францускіе штурмы між Морізэль і Морэй. У вострых бітвах ворагі адкінуты с крывавымі стратамі. Сільны агонь артылерыі трываў тут і ў начы.

Усход.

Украіна. У Таўрыдзкай губэрні мы занялі Чаплінку і Мэлітополь.

Македонскі фронт.

У завароці Чэрнай мы ўзялі ў палон некалькі італьянцаў і сэрбаў.

20.IV. Заходні тэатр:

На палёх бітв — толькі разведкі пяхоты. Пры Вітчэці і Байель — сільны агонь. Між Скарп і Соммай, а такжэ пры Моррэй у дзень крапчэла чыннасьць артылерыі. У Вогезах пры разведках мы ўзялі палонных.

21.IV. Заходні тэатр:

Фронт Рупрэхта Баварскага і нямецкага Насьледніка: У часе разведак з абодвых бакоў — невялікіе бітвы пяхоты. Пры Лябассэ, Ленс, Альбэр і між Авр і Уаз — жывейшы агонь артылерыі.

Фронт ф. Гальвіца і Альбрэхта Вюртэмбэрскага: Між Маасам і Мозэлем мы атакавалі амэрыканцаў пры Сэш Прэ і ўварваліся у глыб варожых пазыцый да 2 кіл. Зруйнаваўшы варожые будоўлі, мы ў начы вярнуліся назад. Узяты ў палон 183 амэрыканцы, у тым ліку 5 афіцэраў; здабыты 25 кулемётаў. Пры Мэрвіль узяты у палон французы.

Ротмістр бар. ф. Ріхтгофэн дайшоў 79 і 80-й пабед.

Усход.

Украіна. Зламаўшы адпор ля Пэрэкопу і Карткасане, нашы войскі адкрылі сабе дарогу у Крым.

КАЛЯ ВАЙНЫ.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). 20.IV. Сягоньня скончыўся месяц ад пачатку нашага наступленьня на заходнім фронці. Ворагі разбіты ў радзі бітв, утрацілі 117.000 палонных, 1.550 гармат і нялічанае число кулемётаў, яшчэ не зрахаванае. У нашы рукі папалі больш за 200 панцырных самаходаў. Пасьпешна адступаючы, ворагі пакінулі нам вялізарные запасы амуніцыі, спажыўных прадуктаў і адзежы. Ворагі адкінуты на фронці больш за 100 кіл. шырокім. Да 5 красавіка, паводлуг народных вестак, адны толькі англічане страцілі больш за 50.000 душ. Цяжкіе страты былі і у португальцаў. Асабліва цяжкіе страты французаў, каторые шалёнымі контратакамі павінны былі ўсюды выкручывацца с крытычнага палажэньня. Ворагі былі прымушэны вывязьці свае войскі з Італіі і дамагацца нават помачы ад італьянцаў. За адзін месяц ворагі утрацілі ўвесь здабытак ў поўгадавой баталіі на Сомме абшар і дзьве трэціны абшару, здабытага ў крывавай баталіі у Фляндрыі. Апрыч таго, мы здабылі шырокі пояс зямлі, якая дагэтуль не спазнала страшэнств гэтай вайны. Найважнейшые жалезнадарожные пункты ў паўночнай Францыі: Ам'ен, Дулян, С.-Поль і Газэбрук знаходзяцца пад безупынным нямецкім агнём і ня могуць далей служыць свайму назначэньню.

БЭРН. Англіцкіе газэты друкуюць «аўторытэтную вестку», кажучы між іншым:

„Мы ізноў стаім перад становучым крызісам".

«Daile News» піша:

«Было бы лёгкамысьнасцю пярэчыць магчымасці катастрофы, раўнуючы да каторай усе іншые нешчасьця у гэтай вайне выдаваліся-бы незначнымі».

ВЕНА (Корр. Б.). Португальскі ваенны міністр апавешчае, што 4 португальскіе брыгады, панёсшые страшэнные страты ў апошніх бітвах, узяты с фронту дзеля рэорганізацыі іх.

БЭРН. Паводлуг англіцка-францускай угоды, зроблена на доўгі тэрмін умова, што ў Кале судовая ўласьць пераходзіць у рукі англічан.

ЛОНДОН. (В.Т.Б.). Лёрд Іншкэп заявіў на адным банкеці: „Мы ужо 4 гады лілі сваю кроў дзеля агульных спраў. Калі будзе патрэба, дык мы будзем яе ліць 14 і нават 40 гадоў. Нельга жыць на сьвеці пад нямецкім пананаваньнем. Калі нават англічане будуць выкінуты с Францыі, дык і тады барацьба будзе трываць да зьнішчэньня сіл Нямеччыны".

БЭРН (В.Т.Б.). Пры адкрыцьці італьянскага парляманту міністэр-прэзыдэнт Орляндо заявіў аб пасылцы італьянскіх войск на заходні фронт. Ен сказаў:

„У Пікардзіі і Фляндрыі нашы знамёны будуць разьвевацца побач с францускімі, англіцкімі, амэрыканскімі, бэльгійскімі».

Італьянскі кароль паедзе на заходні фронт, як закончыцца перавозка туды італьянскіх войск.

БЭРН. Каб ашукаць ворагаў, нямецкіе лятуны пралетаюць цяпер над фронтам, затрымліваючы машыну. Толькі праляцеўшы некалькі кілёмэтраў за фронт машыны пачынаюць ізноў працаваць.

БЭРЛІН. 18.IV. Урадова. У начы с 17 на 18 красавіка Остэндэ абстрэляно з мора. Ваенных шкод німа.

БЭРЛІН. Урадова. У поясе блокады у Сяродземным моры нашы падводные лодкі ізноў затапілі 6 параходаў і 5 парусьнікаў ёмкасьцю разам 26.000 тонн.

БЭРЛІН. Урадова. Раніцай 31 марца адна з нашых падводных лодак затапіла вялізарны англіцкі параход прынамсі 18.000 тонн ёмкасьці.

БЭРЛІН. Урадова. Нашы падводные лодкі ў поясе блокады на вакол Англіі затапілі 43.000 тонн.

БЭРЛІН (В.Т.Б.). Да 1 марц 1918 г. число ўзятых цэнтральнымі дзержавамі палонных дахадзіло 3.450.000 душ.

ЖЭНЕВА. Социяліст Кошэн на страніцах „Humanité" трэбуе, каб Клемансо аддалі пад суд за тое, што ён быў проці спроб завязаць мірные перагаворы.

Друкавана у друкарні М. Кухты. Выдавецтва «Гоман» Рэдактар Язэп Салавей.